

Збірник тез

**II Міжнародної наукової
конференції**

**«ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА
ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ:
історичні та психологічні
наслідки»**

21-22 квітня 2022 р.

**м. Тернопіль,
Україна**

Зміст:

СЕКЦІЯ 1. ПСИХОЛОГІЧНА І СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЖЕРТВ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ І ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ.....1

ALEKSEENKO I., DR. OF POLITICAL SCIENCES, PROF.....1 TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV, UKRAINE THE ROLE OF CRISIS COMMUNICATIONS IN PREVENTING THE SOCIO - PSYCHOLOGICAL CONSEQUENCES OF DISASTERS AND CATASTROPHES РОЛЬ КРИЗОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В ПОПЕРЕДЖЕННІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ СТИХІЙНИХ ЛИХ І КАТАСТРОФ	
Вишньовський В., канд. психол. н., доц.....3 Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ, ЖЕРТВ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF FORCED DISPLACED PERSONS, VICTIMS OF MILITARY CONFLICTS	
Герман О., канд. істор. н., доц.....5 Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна ГУМАНІТАРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ФРОНТ У ЧАС ВІЙНИ HUMANITARIAN AND ARTISTIC FRONT DURING THE WAR	
Гуменюк Н., канд. психол. н., доц.....7 Івано-Франківський національний університет нафти і газу, Україна ПСИХОЛОГІЧНА РЕКРЕАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ PSYCHOLOGICAL RECREATION OF THE INDIVIDUAL DURING MILITARY	
Католик Г., д. психол. н., доц. ....9 Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ СЕРІЙНОГО ВБИВЦІ В ІНТРАСУБ'ЄКТИВНОМУ СПРИЙНЯТТІ ПЕРЕСІЧНОГО ГРОМАДЯНИНА PSYCHOLOGICAL PORTRAIT OF A SERIAL KILLER IN THE INTRASUBJECTIVE PERCEPTION OF THE ORDINARY CITIZEN	
Католик Г., д. психол. н., доц. ....11 Інститут управління, психології та безпеки Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна	
Калька Н., старший викладач.....11 Інститут управління, психології та безпеки Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна	
Легка А. І., викладач.....11 Інститут управління, психології та безпеки Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ В ЧАС ВІЙНИ: PRO I CONTRA (ПСИХОАНАЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ) EMOTIONAL BURNOUT DURING WAR: PRO I CONTRA (PSYCHOANALYTIC CONTEXT)	
Лещук Г., канд. пед. н., доц.....13	

II Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННИ

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

Лещук Р., канд. техн. н., доц.....13

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

КОНЦЕПТ РЕЗИЛЬЄНСУ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ КРИЗ

RESILIENCE APPROACH IN THE CONTEXT OF DEEPENING PSYCHOSOCIAL CRISES

Мешко Г., д. пед. н., проф. 15

Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, Україна

Мешко О., канд. психол. н., доц. 15

Тернопільський національний педагогічний ім. Володимира Гнатюка, Україна

Габрусєва Н. 15

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя; Тернопільський національний педагогічний ім. Володимира Гнатюка, Україна

СТАН ЕМОЦІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

THE STATE OF EMOTIONAL WELL-BEING IN THE PROCESS OF LEARNING DURING THE WAR

Нестайко І., канд. пед. н., доц. 18

Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, Україна

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В РЕЗУЛЬТАТІ ВІЙНИ (ПОЛЬСЬКИЙ ПОГЛЯД)

SOCIAL ADAPTATION AND INTEGRATION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS AS A RESULT OF WAR (POLISH EXPERIENCE)

Періг І., канд. психол. н., доц. 20

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ МЕТОДИ ЗНЯТТЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОЇ НАПРУГИ В УМОВАХ ПЕРЕЖИВАННЯ ВОЄННИХ ДІЙ

ART-THERAPEUTIC METHODS OF REMOVAL OF PSYCHO-EMOTIONAL STRESS THE CONDITION OF EXPERIENCE OF MILITARY ACTION

Петришин Л., д. пед. н., проф. 22

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПО ЯК РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

SOCIAL SECURITY OF IDPs AS A REHABILITATION ASPECT OF RESTORATION OF SOCIAL STATUS IN CONDITIONS OF MILITARY CONFLICT

Сеньовська Н., канд. пед. н., доц. 24

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

«ПАТРІОТИЧНІ Й НЕБАЙДУЖІ»: ЩО І ЯК КАЗАТИ ДІТЯМ ПРО ВІЙНУ

"PATRIOTIC AND NOT INDIFFERENT": WHAT AND HOW TO TELL CHILDREN ABOUT THE WAR.....24

ТРУБАВІНА І., Д. ПЕД. Н., ПРОФ.	26
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ; ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ, УКРАЇНА	
СПЕКТР ПРОБЛЕМ БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНІ В ВІЙНІ 2022 РОКУ: АКЦЕНТИ І СПОСТЕРЕЖЕННЯ	
RANGE OF REFUGEE PROBLEMS IN UKRAINE IN THE 2022 WAR: HIGHLIGHTS AND OBSERVATIONS	
ШОСТАКІВСЬКА Н., КАН. ПЕД. НАУК, ДОЦ.	28
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ІВАНА ПУЛЮЯ, УКРАЇНА	
ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ	
FORMATION OF INSTITUTIONAL MODEL OF SOCIAL ADAPTATION OF POPULATION DURING THE WAR	
ШУЛЬГА І., КАНД. ПЕД. Н.	30
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИР ГНАТЮКА, УКРАЇНА	
ОСОБЛИВОСТІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ДІТЕЙ У ЧАС ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ	
SPECIFICS OF CHILDREN'S HEALTH PRESERVATION DURING ARMED CONFLICTS	
ЩИГЕЛЬСЬКА Г., КАНД. ІСТОР. Н., ДОЦ.	32
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ, УКРАЇНА	
Коляда М.	32
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ, УКРАЇНА	
ЧОРНОБИЛЬ ЯК УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ БРЕНД	
CHORNOBYL AS A UKRAINIAN CULTURAL BRAND	
СЕКЦІЯ 2-3. ІСТОРІЯ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ І ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ	33
ГІБРИДНІ ВІЙНИ: ІСТОРИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ	33
ZIÓŁKOWSKI J., PLK DR HAB. INŻ.	33
WOJSKOWA AKADEMIA TECHNICZNA IM. JAROSŁAWA DĄBROWSKIEGO, POLSKA	
HUTSAJLYUK V., DR HAB. INŻ.	33
WOJSKOWA AKADEMIA TECHNICZNA IM. JAROSŁAWA DĄBROWSKIEGO, POLSKA	
AKTUALNE WEZWANIA NATO W OBLCZU WOJNY W UKRAINIE. TRANSFORMACJA POLITYKI ODSTRASZANIA I OBRONY SOJUSZU	
CURRENT NATO CHALLENGES IN THE FACE OF WAR IN UKRAINE. TRANSFORMING THE POLICY OF REPELLING AND DEFEND THE ALLIANCE	
KIZLOVA A., DR.	35
NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY OF UKRAINE «IGOR SIKORSKY KYIV POLYTECHNIC INSTITUTE», UKRAINE	
PROVIDING OIL FOR POWER PLANT OF KYIV DORMITION CAVES LAVRA IN FACE OF THE WORLD WAR I	

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ КИСВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ НАФТОЮ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	
ГОРОДИСЬКА Н., ВИКЛАДАЧ.....	37
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола, Україна	
УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ТРАДИЦІЇ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ТОВАРИСТВА «СОКІЛ», «СІЧ», «ПЛАСТ»	
UKRAINIAN MILITARY TRADITIONS OF THE END OF XIX - EARLY XX CENTURY: SOKIL, SICH, PLAST SOCIETIES	
ГОРОДИСЬКА Н., ВИКЛАДАЧ.....	40
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола, Україна	
ВАСИЛЕЧКО К.....	40
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола, Україна	
ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ МАНІПУЛЯЦІЇ ЛЮДСТВОМ	
INFORMATION WAR AS ONE OF THE TYPES OF HUMAN MANIPULATION	
ДОВГАНЬ А., Д.ФІЛОС.Н.,ПРОФ.....	42
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
ДОВГАНЬ Ю., КАНД.Ю.Н.....	42
ЯВИЩЕ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ СИНЕРГЕТИЧНОЇ ТЕОРІЇ СВІТУ	
THE PHENOMENON OF WAR IN THE CONTEXT OF THE SYNERGETIC THEORY OF WORLD	
ДОЛЖЕНКО Ю. МАГІСТР ІСТОРІЇ, МОЛОДШИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК ВІДДІЛУ БІОАРХЕОЛОГІЇ.....	44
Інститут археології Національної академії наук України, Україна	
ЗАГИБЛИЙ ПІЛОТ ЧАСІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: АНТРОПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА	
FALLEN PILOT OF THE WORLD WAR II: ANTHROPOLOGICAL CHARACTERISTIC	
ДЯКІВ В., ВИКЛАДАЧ СЕКЦІЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, ВЧИТЕЛЬ ІСТОРІЇ, ЗАСЛУЖЕНИЙ ВЧИТЕЛЬ УКРАЇНИ.....	45
Залщицька філія Тернопільського обласного відділення МАН України; Залщицька державна гімназія м. Залщики Тернопільська обл., Україна	
РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ У ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ	
THE ROLE OF THE INFORMATION COMPONENT IN HYBRID WARFARE	
КРИСЬКОВ А., Д. ІСТОР. Н., ПРОФ.	48
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
ГРУЗІН В., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ	48
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД ОФІЦЕРСЬКОГО КОРПУСУ УГА (1918-1920)	
NATIONAL COMPOSITION OF UGA OFFICERS (1918-1920)	
КРИСЬКОВА Л.	49
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
КРИСЬКОВА С.	49
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕМОГИ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	

USING VICTORY IN THE SECOND WORLD WAR TO RESTORE THE RUSSIAN
FEDERATION'S GEOPOLITICAL INFLUENCE

Лозовий В., д. істор. н., проф.	50
Національний інститут стратегічних досліджень, Україна	
«РУСЬКИЙ МІР» ЯК ІДЕОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ (В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ)	
«RUSSIAN PEACE» AS AN IDEOLOGY AND PRACTICE OF THE WAR AGAINST UKRAINE (IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES)	
Потіха О., канд. істор. н.	52
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
Дубровська В.	52
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
УКРАЇНСЬКІ ДІТИ ВІЙНИ UKRAINIAN CHILDREN OF WAR	
Радченко О., канд. пед. н., доц.	54
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимир Гнатюка, Україна	
Вихор С., канд. пед. н., доц.	54
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимир Гнатюка, Україна	
ЦІННІСНІ ЗАСАДИ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ПРОБЛЕМИ VALUE PRINCIPLES OF EDUCATION: REALITIES AND PROBLEMS	
Рудик М., викладач	58
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола, Україна	
UKRAINIAN WOMEN IN THE CONDITION OF WARS: HISTORY OF THE QUESTION	
Сівчук П., старший викладач	60
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ПРОТИБОРСТВО В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ INFORMATION-PSYCHOLOGICAL CONFRONTATION IN THE CONTEXT OF MILITARY AGRESSION	
Стоцький Я., д. істор. н., проф.	63
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
ОСНОВНІ ЕТАПИ ЕКСПАНСІЇ РОСІЙСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я НА УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ MAIN STAGES OF THE EXPANSION OF RUSSIAN ORTHODOXY INTO UKRAINIAN LANDS	
Щигельська Г., канд. істор. н., доц.	65
Тернопільський національний тех	
Перець Н.	65
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ РОСІЇ ПРОТИ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ У КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	

СЕКЦІЯ 4-5. ВПЛИВ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ ТА ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ НА ЛОКАЛЬНІ ТА ГЛОБАЛЬНІ ЕКОСИСТЕМИ.....67

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО МІНІМІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАСЛІДКІВ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ.....67

JADAV H.	67
TERNOPIL IVAN PULUJ NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY, UKRAINE-INDIA	
SHCHYNELSKA H., Ph.D., ASSOC. PROF.	67
TERNOPIL IVAN PULUJ NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY, UKRAINE	
RISKS AND LONG-TERM EFFECTS OF CHEMICAL DISASTERS: BHOPAL AND COVID-19	
РИЗИКИ ТА ДОВГОТРИВАЛІ НАСЛІДКИ ХІМІЧНИХ КАТАСТРОФ: БХОПАЛ І COVID-19	
PROVALNA Y.	68
FH SCHMALKALDEN UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, GERMANY	
SHCHYNELSKA H., Ph.D., ASSOC. PROF.	68
TERNOPIL IVAN PULUJ NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY, UKRAINE	
LONGTERM CONSEQUENCES OF NEW PHASE OF RUSSIA'S WAR IN UKRAINE	
ДОВГОСТРОКОВІ НАСЛІДКИ НОВОГО ЕТАПУ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	
ГУМЕН Ю., канд. істор. н., доц.	70
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ІВАНА ПУЛЮЯ Україна	
ПРИВАТНИЙ СЕКТОР ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
THE PRIVATE SECTOR AS A KEY ELEMENT OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE	
КЛОЧКО А., д.ю.н., професор	73
БОРИСОВА Л., канд.ю.н., доц.	73
НІКІТІНА Л., канд.техн.н., доц.	73
ПРІОРИТЕТНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	
PRIORITY TRENDS IN CIVIL PROTECTION REFORMS	
КОБЕЦЬ Ю., канд. політ. н.	76
ПРИКАРПАТСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА, Україна	
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	
ECOLOGICAL SAFETY IN THE NATIONAL SECURITY SYSTEM	
ЛАЗАРЮК В., канд. техн. наук, доц.	78
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. І. ПУЛЮЯ, Україна	
БЛАВИЦЬКИЙ М.	78
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. І. ПУЛЮЯ, Україна	
ГРОМАДСЬКА ДИПЛОМАТІЯ - ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОГО КОЛЕКТИВНОГО ОПОРУ ПОРУШЕННЯМ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	

PUBLIC DIPLOMACY AN IMPORTANT PART OF INTERNATIONAL COLLECTIVE RESISTANCE TO HUMAN RIGHTS VIOLATIONS IN THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

ЛУБКОВИЧ Н., КАНД. ІСТОР. Н.	80
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола, Україна	
ПОТІХА О., КАНД. ІСТОР. Н.	80
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
ЗАГРОЗА ТЕХНОГЕННОЇ КАТАСТРОФИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	
THREAT OF TECHNOGENIC DISASTER IN THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR	
МОСОВ С., Д. ВІЙСЬК. Н., ПРОФ.	82
Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, Україна	
ЧУБИНА Т., Д. ІСТОР. Н., ПРОФ.	82
Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, Україна	
ДИХОТОМІЯ ВІЙНИ В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА	
DICHOTOMY OF WAR IN THE HISTORY OF HUMANKIND	
НІКОНЕНКО В., КАНД. ФІЛОСОФ. Н., ПРОФ.	84
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя, Україна	
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ В ЯДЕРНІЙ ЕНЕРГЕТИЦІ УКРАЇНИ	
PROBLEMS OF ENSURING RELIABILITY AND SAFETY IN THE NUCLEAR ENERGY OF UKRAINE	
ПИЛИПЕЦЬ О., КАНД. ТЕХН. Н., ДОЦ.	86
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя, Україна	
ЗВАРИЧ Н., КАНД. ТЕХН. Н., ДОЦ.	86
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя, Україна	
НАРОСТАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ КРИЗИ ЧЕРЕЗ РОСІЙСЬКЕ ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ	
GROWING FOOD CRISIS THROUGH RUSSIAN INVASION IN UKRAINE	
СИБІРНИЙ А., КАНД. БІОЛОГ. Н., ДОЦ.	87
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Україна	
СИБІРНА Р., Д. БІОЛОГ. Н., ПРОФ.	87
Львівський державний університет внутрішніх справ; Національний університет «Львівська політехніка», Україна	
ВІЙСЬКОВА ГІГІЄНА ПІД ЧАС БОЙОВИХ ДІЙ	
MILITARY HYGIENE DURING COMBAT	
СТРУЧОК В., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ	89
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
АВАРІЯ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС ТА ЇЇ ПРИЧИНИ	
THE ACCIDENT ON CHERNOBYL NPP AND ITS CAUSES	
СТРУЧОК В., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ	90

II Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННИ

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ,
УКРАЇНА

НОВІ ПІДХОДИ У ДОСЛІДЖЕННІ ПРИЧИН ВИНИКНЕННЯ АВАРІЇ НА
ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

NEW APPROACHES IN RESEARCH OF THE RISE CAUSES AN ACCIDENT ON
CHERNOBYL NPP

Химич Г., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ.....91

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ,
УКРАЇНА

Митник М., КАНД. ТЕХН. Н., ДОЦ.....91

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ,
УКРАЇНА

Блавицький М.....91

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ,
УКРАЇНА

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ЗАХИСТУ КРАЇНИ ВІД ВІЙСЬКОВИХ
КОНФЛІКТІВ

INNOVATIVE MODEL OF COUNTRY'S PROTECTION FROM MILITARY
CONFLICTS

Щигельська Г., КАНД. ІСТ. Н., ДОЦ.....94

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ,
УКРАЇНА

Боднар В.....94

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ,
УКРАЇНА

ЗАГРОЗИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ НА АТОМНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯХ
В УМОВАХ НОВОГО ЕТАПУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

THREATS OF EMERGENCY SITUATIONS AT NUCLEAR POWER PLANTS IN A
NEW PHASE OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Щигельська Г., КАНД. ІСТ. Н., ДОЦ.....97

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ,
УКРАЇНА

Вальборний Р. 97

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ,
УКРАЇНА

ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ПРОТИ РОСІЇ: МАСШТАБИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ECONOMIC SANCTIONS AGAINST RUSSIA: SCOPE AND EFFECTIVENESS

у містах рад тих адміністративно-територіальних одиниць, з яких здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами; організувати роботу з виявлення дітей, переміщених без супроводження батьків, інших законних представників, здійснюють заходи щодо встановлення особи дитини, пошуку її батьків, влаштування таких дітей у сім'ї родичів, патронатних вихователів, до закладів соціального захисту дітей з урахуванням потреб дитини.

Відповідно до вище зазначеного ми можемо констатувати, що у здійсненні соціального забезпечення та наданні соціальних послуг ВПО, у певній мірі як реабілітаційних дій у відновленні соціального статусу, можна визначити основні цілі: інформування працездатних ВПО з послугами соціального захисту, адаптація ВПО до ринку праці, психологічного супроводу, реабілітації, адаптації ВПО до виниклих обставин у період військових дій, шляхом зменшення психологічної напруги, актуалізації життєвих ресурсів ВПО у нових умовах життєдіяльності.

Література

1. Бриндіков Ю. Л. Потенціал сімейної психотерапії у процесі здійснення реабілітації сімей військовослужбовців-учасників бойових дій. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології* : зб. наук. праць / гол. ред. Доброскок І.І. Переяслав-Хмельницький: Я.М. Домбровська, 2018. Вип. 7/1. С. 84–97.
2. Захист прав дітей у збройних конфліктах: політика і практика ЄС. URL: https://ukrainepravo.com/international_law/european_union_law/iashyfkx-tuav-ekkhym-tsubismrysh-nsrchoxnkhash-tsokkhyna-k-tuankhyna-zhf/ (дата звернення: 14.04.2022).
3. Петрович Ж. Теорія і практика соціально-педагогічного забезпечення прав дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах: *автореф. ... д-ра пед. наук, спец.: 13.00.05 - соціальна педагогіка*. К. : Ін-т проблем виховання, 2011. 44 с.
4. Петришин Л. Й., Лещук Г. В. Змістові аспекти соціально-педагогічної роботи із вимушеними переселенцями та їх сім'ями в сучасних соціальних умовах. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*, 2016. № 1(11). С. 40-46.
5. Семигіна Т.В., Гусак Н.Є., Трухан С.О. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб. *Український соціум*. 2015. №2 (53). С. 65-72.

УДК 364

Сеньовська Н., канд. пед. н., доц.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

«ПАТРІОТИЧНІ Й НЕБАЙДУЖІ»: ЩО І ЯК КАЗАТИ ДІТЯМ ПРО ВІЙНУ

Senovska N., Ph.D of Pedagogical Sciences, Assoc. Prof.

"PATRIOTIC AND NOT INDIFFERENT": WHAT AND HOW TO TELL CHILDREN ABOUT THE WAR

У жовтні 2021 року в Тернополі був заснований освітній волонтерський проєкт «Патріотичні й небайдужі». Він об'єднав різних людей, які щиро переймалися патріотичним вихованням українських дітей та юнацтва у контексті російської агресії проти України (з 2014 року), а також недостатньою увагою суспільства та влади до цієї проблеми. Мета проєкту формулювалася так: «Вести роз'яснювально-інформаційну діяльність серед школярів і студентів стосовно ситуації в країні, яка безпосередньо їх стосується (війна, волонтерство, безпека). Сформувані у свідомості учнів позитивні обрах українського воїна, героя-захисника» [1]. До проєкту, зокрема, приєдналися: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

II Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННИ

(кафедра педагогіки та менеджменту освіти, Центр педагогічного консалтингу); Відділ Міністерства у справах ветеранів у Тернопільській області; волонтерський Центр психологічної допомоги бійцям та членам їхніх родин «Крок назустріч». Робота проєкту з дня його «запуску» велася за такими принципами:

1. Надавати правдиву об'єктивну інформацію патріотичного спрямування.
2. Орієнтуватися на вік дітей.
3. Акцентуалізація на причиново-наслідкових зв'язках (Майдан-кримнаш-війна).
4. Індивідуальний підхід (що саме може робити кожен).

Оскільки вся діяльність об'єдналася навколо закладів загальної середньої освіти (і менше – вищої освіти), відповідно було організовано структуру проєкту:

1. **Керівники та координатори.** *Функції:* зв'язок, керівництво, координація зусиль, доцільна реорганізація, ЗМІ. *Завдання:* домовленість про візити у школи; домовленість про презентації в ЗМІ; взаємодія з офіційними структурами.

2. **Ветерани та волонтери.** *Функції:* контакти з бійцями, опитування, підбір фактів для школярів, зустрічі з дітьми, учителями, ЗМІ. *Завдання:* агітація бійців до участі в проєкті; організація виїздів по школах області (3-разові відвідування).

3. **Методисти.** *Функції:* спільна робота з психологами та вчителями, зв'язок із педагогічними колективами шкіл, розробка посібників. *Завдання:* опитування вчителів; вебінари та лекції для педагогічних колективів; збірник методичних рекомендацій.

4. **Психологи.** *Функції:* спільна робота з воїнами, педагогами, школярами, розробка посібників. *Завдання:* вебінари та відкриті лекції для педагогічних колективів; підготовка методичного збірника для вчителів; підготовка poradника для дітей та їхніх батьків.

5. **Група соціологічних досліджень.** *Завдання:* інформація про ветеранів, контакти з бійцями, логістика поїздок. *Функції:* опитування вчителів; анкета для учнів; логістика – карта шкіл області і за якими маршрутами їхати, як краще їх охопити.

До кінця 2021 року в межах виконання завдання організації лекцій для педагогічних колективів методистами та психологами проєкту (за допомогою студентів і викладачів кафедри журналістики ТНПУ ім. Володимира Гнатюка) було підготовлено відеоматеріали на актуальні тоді теми: «Як казати дітям про війну» [2] і «Як спілкуватися з ветеранами» [3].

Звичайно, в сучасних умовах (відкрите вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року) робота проєкту трансформувалася і багато видів діяльності довелося тимчасово згорнути – до нашої Перемоги. Однак, проблема способів пояснити дітям що ж відбувається залишається актуальною.

Дорослим необхідно пам'ятати, що дітям різного віку дається неоднакова інформація: тільки та кількість, яку вони можуть сприйняти адекватно.

Звісно, якщо неповнолітні отримали травматичний досвід, були в зоні безпосередніх бойових дій, із ними має працювати кваліфікований спеціаліст.

Однак, на щастя, чимало дітей знають про війну лише зі ЗМІ та повідомлень про повітряні тривоги. І, ясна річ, з розповідей дорослих. Тим важливо контролювати себе і орієнтуватися на вік неповнолітніх.

Дитині немає 8 років. Дорослі повинні:

- 1) казати, що є війна і є герої, котрі нас захищають;
- 2) читати казки на цю тему й придумувати ігри, завжди зі щасливим кінцем;
- 3) бути уважними до зміни звичної поведінки (плач, капризування, замкнутість, відмова від того, що раніше подобалося, спроби поводитися як значно молодші за віком) – у жодному разі не сварити за таке, обіймати і пояснювати, що ви всі в безпеці й бойові дії далеко;

4) не нав'язувати своїх думок, «витягти» думки і страхи дитини, говорити в режимі діалогу, коли дорослий більше слухає (Що ти про це знаєш? Що ти про це думаєш? Чого ти боїшся?);

5) чітко і впевнено повідомляти, що саме зараз треба робити, щоб бути в безпеці.

Дитині 8-14 років. Дорослим доцільно:

1) коротко розповісти основні факти (24 лютого росія напала; її війська роблять дуже погані речі; всі українці об'єднуються щоб допомагати нашим захисникам; люди на деякий час переїжджають, якщо там, де вони жили, стає небезпечно);

2) залучати діяльність з позитивними емоціями (нас захищають чудові воїни, ми можемо написати їм листа, намалювати малюнок, спекти печиво тощо);

3) контролювати які саме відео діти переглядають, які новини читають, краще робити це разом і розказати про фейки, штучне нагнітання паніки та цифрову безпеку;

4) розказати про заходи безпеки, яких зараз необхідно дотримуватися, переконатися, що дитина їх запам'ятала.

Дитині 14-17 років. Дорослим варто:

1) говорити з дітьми як з рівними, обговорювати разом інформацію, отриману з різних джерел (уникаючи надмірної деталізації – наприклад, не показувати фотографій згвалтованих чи вбитих);

2) разом аналізувати причини того, що відбувається (знову-таки, не покладатися на голослівні промови політик чи ворожу пропаганду, обережно ставитися до свідчень очевидців);

3) уникати надмірних оптимізму (ще день-два, і війна закінчиться) та песимізму (це триватиме ще років 10; ми загинемо), зосереджуватися на тому, що саме ваша дитина може зробити просто зараз (якийсь мистецький твір, волонтерська допомога, послуга для вимушених переселенців);

4) ознайомити з основами виживання, дій у надзвичайних ситуаціях, домедичної допомоги (якщо ви зовсім нічого про це не знаєте, вивчіть разом з дитиною інформацію чи відвідайте спеціалізовані навчання, які зараз проводять у багатьох населених пунктах);

5) разом розробити плани на найближчий час, передбачити різні варіанти розвитку подій, наголосити, що пріоритет – безпека.

Основна діяльність дорослих, котрі опікуються дітьми в період війни, має бути підпорядкована турботі про фізичне та психічне здоров'я неповнолітніх. Для цього спочатку необхідно допомогти самим собі. Виписати страхи, прописати алгоритми дій. Це трохи заспокоїть. Дітям транслювати: «Тут безпечно. Твоя безпека для мене найважливіша. Якщо буде загроза тут, ми поїдемо. Я тебе захищу».

Література

1. «Патріотичні й небайдужі»: презентаційні матеріали
https://jamboard.google.com/d/1Jzbe5BAm_0r1dAuEtSx3PIwhdGTmU_FtHxlvZxFJ7h8/edit?usp=sharing

2. Патріотичні й небайдужі. Як казати дітям про війну? Шої Перемоги
https://drive.google.com/file/d/126hd_M8sN55Bn6QLLUiE3C4wXOFFfhz6/view?usp=sharing

3. Патріотичні й небайдужі. Як спілкуватися з ветеранами?
https://drive.google.com/file/d/1eRWmYiSGPJc-qPFOpQemhRsDiAco3K_i/view?usp=sharing

УДК 371: 378

Трубавіна І., д. пед. н., проф.